

EU jako inspirace pro Latinskou Ameriku? Analýza argentinských a kolumbijských médií

MARTINA JENÍČKOVÁ

EU as an Inspiration for Latin America? Analysis of the Argentinean and Colombian Media

Abstract: The article proceeds from the concept of the attractiveness of the EU, especially from its attractiveness dimension, and also from comparisons of the EU and the Latin-American integration blocs on both the political and the academic level. It examines whether the Latin American media consider the EU as a model for Latin American integration. On the basis of an analysis of various articles published in two newspapers, the Argentinean *La Nación* and the Colombian *El Tiempo*, two basic issues were examined: 1) whether these daily newspapers perceive the EU as a source of inspiration for their own countries' integration, and 2) whether and how the discourse differs in the two countries and whether it is possible to deduce general conclusions from the similarities and/or differences in the discourses. In conclusion, we deduce that some inspiration by the EU in the media perspective exists but that it is only limited to a few concrete areas.

Keywords: attractiveness, integration, Latin America, European Union, media analysis, South American Community of Nations, UNASUR, Mercosur, Andean Community of Nations.

Tento článek vychází z obecné otázky *atraktivity* Evropské unie (EU) na příkladu latinskoamerické integrace. Teoretická východiska nachází převážně ve stati Tomáše Rohrbachera a Martiny Jeníčkové *Is the EU attractive?*, která sumarizuje koncept atraktivitu EU (Rohrbacher – Jeníčková 2011).¹ Článek je zasazen do širšího rámce analýzy aktérství EU, zejména pak vychází z pojetí aktérství podle Petra Kratochvíla a jeho spolupracovníků (Kratochvíl – Cibulková – Beník 2011), přičemž klíčovou dimenzí je v tomto případě právě atraktivita, která je chápána jako přitažlivost modelu evropské integrace pro třetí subjekty mezinárodních vztahů.

Zaměříme-li se na zkoumání integrace v latinskoamerickém regionu, můžeme si povšimnout skutečnosti, že latinskoamerická integrace je občasně zmiňována v souvislosti s integrací evropskou, a to ve dvou rovinách. Jednak jsou to prohlášení latinskoamerických vysokých představitelů, která integraci v obou regionech srovnávají či zmiňují EU jako vzor nebo metu, k níž by latinskoamerická integrace měla dospět. Rovněž akademická sféra, latinskoamerická i evropská, srovnává latinskoamerické integrační iniciativy s Evropskou unií, a to v různých oblastech. Tyto dvě roviny nám poslouží jako další východisko výzkumu. Cílem článku je pak prozkoumat, zda takové ideje rezonují také latinskoamerickými sdělovacími prostředky, a to na základě analýzy předních argentinských a kolumbijských periodik. Testovány budou dvě základní otázky: 1) Zda i latinskoamerická

masmédiá vnímají EU jako zdroj inspirace a vzor pro vlastní integraci (na příkladu Jihoamerického společenství národů, respektive UNASUR, Mercosur a Andského společenství národů); 2) zda a jak se tento diskurz v obou zemích liší, a zda je tudíž možné vyvodit závěry o trendech v této otázce v případě, že v tomto diskurzu existují společná témata. V té souvislosti také vyvstává otázka, za zjištěné skutečnosti nějak ovlivňují konceptualizaci aktérství EU, nebo alespoň atraktivitu EU jakožto jedné z dimenzí aktérství.

V první části článku budou podrobněji definována východiska výzkumu již naznačená v úvodních odstavcích, po té bude popsána metodika výzkumu, jeho výsledky a nakonec budou vyvozeny závěry.

ATRAKTIVITA EU A JEJÍ REFLEXE

Na začátek považují za vhodné shrnout základní východiska pro předkládaný výzkum. Obecně můžeme aktérství (*actorness*) definovat jako schopnost vyjádřit zájmy a obhajovat tyto zájmy na mezinárodním poli. Evropská unie v posledních padesáti letech formuje svou zahraniční politiku a podařilo se jí etablovat se v mezinárodních vztazích jako jeden z klíčových hráčů (Smith 2009; Moravcsik 2009). Otázka aktérství tak nevyhnutelně vstupuje do akademických debat. V tomto článku vycházím převážně z koncepce aktérství Petra Kratochvíla a kolektivu. Ti rozdělují aktérství EU do čtyř propojených dimenzí: *legitimita*, *atraktivita*, *rámování* a *uznání*. Tyto čtyři dimenze můžeme přehledně shrnout podle dvou os: a) perspektiva, z níž je aktérství nahlíženo; b) oblast analýzy (Kratochvíl a kol. 2011).

Tabulka č. 1 – Dimenze aktérství podle Petra Kratochvíla a kol.

Oblast \ Perspektiva	V rámci EU	EU navenek
Vnitřní governance EU	Legitimita	Atraktivita
Vnější politiky EU	Rámování	Uznání

Zdroj: přeloženo z Kratochvíl a kol. 2011.

Legitimita, atraktivita a uznání jsou dimenze v akademické debatě více méně známé, rámování je dimenzí navrženou Kratochvílovým autorským kolektivem, který se ve svém článku podrobněji věnuje právě této dimenzi aktérství EU. Pro můj výzkum, jehož cílem je zkoumání přitažlivosti evropského modelu pro Latinskou Ameriku, je však relevantní zejména dimenze atraktivity, která se otázkou přitažlivosti evropského integračního modelu, hodnot a norem navenek, jinými slovy pro subjekty stojící mimo EU, zabývá.

S dimenzí atraktivity pak podrobněji pracují Tomáš Rohrbacher a Martina Jeníčková, jejichž stať poskytuje další východisko pro tento text. Rohrbacherova a Jeníčkové stať sumarizuje teoretické koncepty, které se atraktivitou EU zabývají. Zejména se jedná o koncepty europeizace, koncept *gravitačních center* (*gravity centre*) Emersona a Noutchevy (Emerson – Noutcheva 2004), Mannersův koncept *normativní mocnosti* (*normative power concept*) (Manners 2001), přístup prezentovaný Mariem Teløem (2007) či Andrewem Moravcsikem (2009), označující EU jako *civilní mocnost* (*civilian power*), a v neposlední řadě koncepcí *soft power* (například Larsen 2002; Jones 2008) či *aktérství* (*actorship*) Björna Hettne (Hettne 2008). Tyto koncepty pak doplňuje teorie regionalismu, respektive nového regionalismu, v níž hraje příklad EU jakožto nejrozvinutějšího regionálního bloku důležitou úlohu.

Prozkoumáme-li zmíněné koncepty, lze vyvodit závěr, že zdroje síly EU leží převážně v takzvané *soft power*, tedy ekonomické a sociální oblasti, nikoli vojenské. Důležitou roli také hraje oblast kulturní, zejména pak přitažlivost hodnot, na nichž EU stojí, jakými

jsou například demokracie a respekt k lidským právům či schopnost poučit se z vlastní historie (Rohrbacher – Jeníčková 2011). Atraktivita je dimenzí aktérství, která pracuje se záměrným nebo nezamýšleným přenosem stylu vládnutí (*governance*) a vlastních hodnot, socioekonomického modelu, či institucionální architektury mimo území EU. Rohrbacher a Jeníčková na základě zmíněných konceptů odvodili dvě dimenze atraktivity modelu EU. Právě řečené vstupuje do první z těchto dimenzí, tzv. dimenzí „témat“, která zahrnuje přenos (ať už záměrný, nebo spontánní) různých metod, procesů a dalších aspektů mimo území EU. Tato dimenze rovněž zahrnuje oblast hodnot, socioekonomický model, model víceúrovňového vládnutí (*multi-level governance*), institucionalizace apod. Na základě této dimenze byla vytvořena kategorizace v rámci dalšího výzkumu (viz dále). Druhou dimenzi, označenou jako *dimenze úrovní*, pak tvoří to, že ke zmíněnému přenosu dochází na různých úrovních, tedy lokální, národní, regionální a globální (Rohrbacher – Jeníčková 2011). V tomto případě budeme pracovat převážně na úrovni regionální.

Druhým zdrojem inspirace pro výchozí otázky článku pak byla, jak již bylo zmíněno v úvodu, vyjádření jednak některých latinskoamerických politiků a jednak obraz latinskoamerické integrace v souvislostech s integrací evropskou v akademické reflexi. Ta vedla k myšlence ověřit, jestli se podobné názory či prohlášení zrcadlí také v latinskoamerických médiích.

Podívejme se nyní konkrétněji na některé příklady takových vyjádření, která zazněla z úst latinskoamerických představitelů, abychom ukázali, z čeho vlastně v předkládané studii vycházíme.²

Zajímavá je dikce bývalého brazilského prezidenta Inácia Luly da Silvy. Ten například v pořadu *Café con el Presidente* v květnu 2008 vyjádřil záměr vytvořit jihoamerickou centrální banku po vzoru EU (Clarín 2008), v rozhovoru pro *La Nación* z roku 2009 zase srovnal latinskoamerickou integraci s tou evropskou s tím, že je třeba rozvoj UNASUR neuspěchat, protože i sama EU se vyvíjí už padesát let, a přesto i v jejím rámci stále některé problémy přetrvávají (La Nación 2009a). Lulův blízký spolupracovník Marco Aurélio Garcia zase v rozhovoru z června 2006 použil příměr k evropské realitě v případě samostatného uruguayského vyjednávání o dohodě o volném obchodu se Spojenými státy americkými³ a konstatoval, že kdyby něco podobného chtělo udělat například Španělsko nebo Itálie, neshodovalo by se to s možností setrvat plnoprávným členem EU (La Nación 2006a).

Bývalý argentinský prezident Eduardo Duhalde se po schůzce s Ináciem Lulou da Silvou v lednu 2007 nechal slyšet, že Argentina a Brazílie by měly následovat příklad EU, která podporuje přistoupiší postkomunistické země v rozvíjení integrace (v tomto případě byla tématem schůzky mj. pomoc slabším zemím Mercosur – Paraguayi a Uruguayi) (Clarín 2007). Ten také – z pozice tehdejšího předsedy Komise stálých zástupců Mercosur – popisuje při vzniku Jihoamerického společenství národů (CSN) jeho budoucí podobu s tím, že toto nové uskupení by se mělo stát latinskoamerickým obrazem EU (La Nación 2004a).

V rozhovoru uveřejněném v argentinském *Clarínu* se tehdejší argentinský prezident Néstor Kirchner vyjadřuje ve smířlivém duchu k problému vyjednávání Uruguaye o dohodě o volném obchodu se Spojenými státy a srovnává roli Brazílie a Argentiny s rolí Francie a Německa v evropském integračním procesu (Clarín 2006a).

Dále je možné zmínit například výrok peruánského velvyslance Ernesta Pinta-Bazurca, který srovnává historické souvislosti vzniku EU a Jihoamerického společenství národů. Zatímco evropská integrace vychází z nutnosti překonat následky obou světových válek, CSN by mělo překonat důsledky chudoby v jihoamerickém regionu (Comunidad Andina 2004). Jako příměr tedy užívá právě EU.

V rámci Mercosur pak zazněly plány na „bruselizaci“ Montevidea, které by se mělo stát sídlem institucí Mercosur. Tuto možnost zmiňuje například Carlos „Chacho“ Álvarez, předseda Komise stálých zástupců Mercosur (la Comisión de Representantes Permanentes del

Mercosur), nejvyššího výkonného orgánu Mercosur například v rozhovoru pro *Clarín* (Clarín 2006b).

Po tom, že by si Mercosur měl vzít příklad z EU za účelem svého posílení, dále volá například argentinský velvyslanec v Itálii Victorio Taccetti v telefonickém rozhovoru pro *La Nación* z května 2008 (La Nación 2008a).

Rovněž v *akademických kruzích* se setkáváme s tím, že jsou vedle sebe stavěny EU a některý z latinskoamerických integračních bloků (nejčastěji Mercosur či Andské společenství národů – CAN). Jde o akademiky jak latinskoamerické, tak evropské. Pro představa o oblastech, v nichž oba regiony srovnávají, uveďme opět několik ilustračních příkladů.

Srovnáním EU a Mercosur (případně dalších latinskoamerických regionálních bloků) převážně na úrovni teorií integrace, konkrétně otázkami přenosu a aplikace teorií integrace, vytvořených převážně na základě integrace evropské, a jejich problematičnosti či možnostmi realizace se zabývá v první řadě Andrés Malamud (Malamud 2001, 2006 a 2008). Kromě přenosu teorií do latinskoamerické reality se věnuje například i otázce institucionalizace latinskoamerických bloků (například Malamud 2004).

Andrés Malamud však není jediným, kdo se možnostmi budování institucionalizace po vzoru EU zabývá. Jako další příklad se dá uvést práce Aduarda Levyho Yeyatiho a Federica Sturzeneggera, kteří si položili otázku, zda je možné a výhodné zřízení měnové unie v rámci Mercosur po vzoru Evropské měnové unie a zda by tento krok zvýšil kredibilitu bloku (viz Levy Yeyati – Sturzenegger 2000).

Otázkou samotného přenosu evropského modelu vládnutí se ve své práci zabírá například Tobias Lenz. Označuje EU a Mercosur za nejambicióznější integrační bloky a komplexně zkoumá možnosti přenosu evropského modelu právě do struktury jihoamerického integračního bloku. Pokládá si otázky „*co může být transferováno*“, a to na základě tří pilířů jednání mezi oběma bloky (obchodní a hospodářské vztahy vůbec; politický dialog obsahující mj. evropské „know-how“ na poli demokracie, vlády práva a lidských práv; a nakonec pilíř spolupráce), dále „*kdo jsou subjekty, které mají sílu takový transfer realizovat*“ (například Evropská komise, Evropská rada či Evropský parlament) a „*proč a jak k přenosu dochází*“ (Lenz 2006). Dále naznačuje, že transfer některých částí *aquis* může být ze strany EU záměrný za účelem co největší kompatibility pro budoucí asociační dohodu (Lenz 2006),⁴ to můžeme vidět v případě vyjednávání strategického partnerství s latinskoamerickými bloky, při nichž dlouho přetrvávala snaha tlačit touto cestou latinskoamerické bloky směrem k prohlubování integrace.⁵ Externí subjekty se pak snadněji uchylují k přejímání evropského vzoru. Rozvoj meziregionální spolupráce a vyjednávání asociační dohody mezi EU a Mercosur (respektive CAN) je pak další zmiňovanou oblastí (například Vaillant 2005; Laborde – Ramos 2007).

Odkazy na EU se vyskytují dále v souborů článků týkajících se regionalismu. Jde převážně o případové studie, které používají EU jako model už jen z toho důvodu, že je regionálním blokem s nejrozvinutější strukturou. Jednou z nich může být například studie Josého Antonia Sanahuji o regionalismu a integraci v Latinské Americe. Evropskou unii označuje za jeden z faktorů působících na tyto fenomény v daném regionu a zároveň ji používá jako subjekt pro srovnávání některých událostí týkajících se latinskoamerické integrace, jako jsou makroekonomické cíle či institucionalizace (Sanahuja 2007). EU jako vzor pro srovnání s latinskoamerickými regionálními bloky použil také například Mario Telò (2001) či Raúl Bernal-Meza a Gustavo Alberto Masera (Bernal-Meza – Masera 2008).

Téměř všechny zmiňované oblasti inspirace EU pro případ Mercosur pak shrnuje Álvaro Vasconcelos. Také on se přiklání k názoru, že Mercosur vzniká záměrně po vzoru Evropských společenství. Všimá si důležitosti přechodu regionu k demokracii, který umožnil vznik a fungování Mercosur. Jako hlavní rozdíl pak vidí neuplatňování principu *supranacionality* v rámci Mercosur. V neposlední řadě se pak dotýká otázky strategického partnerství mezi EU a Mercosur a zmiňuje také vztah ke Spojeným státům americkým

(Vasconcelos 2001). Posledně jmenovaný, takzvaný (transatlantický) triangulární vztah (Latinská Amerika – EU – USA – Latinská Amerika), týkající se většinou hospodářských vazeb, nezůstal bez povšimnutí ani u dalších autorů. Tento vztah zmiňuje například Mario Telò (2001: 80–84) nebo Gaspere M. Genna (2007). K závěru, že se Mercosur snaží dosáhnout širší politické nezávislosti prostřednictvím snížení vlivu USA a poučením se z evropské zkušenosti, pak dochází například Laura A. Casola (2008).

Z právě uvedených příkladů lze usoudit, že Evropská unie (jakožto jeden z klíčových hráčů mezinárodních vztahů, představitel konkrétního hodnotového paradigmatu a nejrozvinutější regionální blok) je používána relativně často jako subjekt, s nímž jsou pak srovnáváni další hráči mezinárodních vztahů, nejen k akademické sféře, ale také státními představiteli. Pokusme se nyní najít odpověď na základní otázku předkládaného článku, tedy zda se toto zrcadlí také v latinskoamerických médiích (na příkladu Argentiny a Kolumbie) a zda či jak se tento diskurz liší mezi zkoumanými zeměmi. Nejprve uveďme, jaká je vlastně konstrukce předkládaného výzkumu, a poté, jaké jsou jeho výsledky.

VÝCHODISKA VÝZKUMU

Připomeňme ještě jednou, že hledáme odpověď na otázku, zda je EU v očích latinskoamerických médií vzorem pro vlastní integraci. Cílem je nejen prozkoumat, zda se v latinskoamerických médiích objevuje jasná linka poukazující na inspiraci latinskoamerické integrace Evropskou unií, ale také porovnat mediální diskurz obou zvolených latinskoamerických zemí, což by v případě podobnosti témat mohlo umožnit odvození určitých trendů v tomto ohledu.

Metodologicky článek z velké části vychází z textu a metody Petra Kratochvíla a kol. Převážně půjde o analýzu obsahu článků uveřejněných latinskoamerickým tiskem (viz dále). Kvalitativní metoda pak bude doplněna kvantifikací a kategorizací relevantních článků.⁶ Článek neaspiruje na definici nové metodologie, ale na rozšíření aplikace základní metodologie předložené kolektivem Petra Kratochvíla na další dimenzi aktérství (tedy atraktivitu) a na další region (namísto evropského prostoru na Latinskou Ameriku).

V průběhu výzkumu postupně vyvstalo několik otázek. Vzhledem k faktu, že ve zkoumaném regionu existuje velké množství různých, více či méně funkčních regionálních uskupení, první otázkou bylo, které integrační bloky by měly být pro bližší zkoumání zvoleny, aby byla zachována přehlednost a konzistentnost výzkumu. Pro tento účel byla prvotně vybrána Unie jihoamerických států (UNASUR), jež je budována na základě propojení Mercosur a Andského společenství národů. Dva posledně zmíněné bloky jsou nejznámějšími integračními uskupeními regionu a také je nejčastěji zmiňují různé analýzy latinskoamerické integrace jak v novinářských, tak akademických kruzích. UNASUR vznikla na základě ustavující smlouvy UNASUR v květnu 2008 přetvořením CSN. To bylo vytvořeno všemi dvanácti jihoamerickými zeměmi⁷ v prosinci 2004 v Cuzcu jako výsledek třetího jihoamerického summitu. Jeho hlavním přínosem je pak právě zapojení všech zemí Jižní Ameriky. Zajímavým momentem byla právě zmiňovaná změna v názvu subjektu, která připomíná přijetí Maastrichtské smlouvy v Evropě. Tato událost inspirovala základní otázku mého výzkumu – otázku atraktivity modelu EU pro toto jihoamerické regionální uskupení. Navíc už vznik tohoto bloku v roce 2004 provázely komentáře, že se má do patnácti let stát jihoamerickou obdobu EU.

Po prvním prozkoumání počtu článků, které by odpovídaly zvoleným kritériím prvního výběru (viz níže), jsem ale dospěla k závěru, že při zkoumání pouze UNASUR by počet analyzovaných článků nebyl pro vyvození závěrů dostatečný, a proto jsem se rozhodla rozšířit výzkum ještě o Mercosur a CAN jakožto hlavní pilíře, na nichž je UNASUR budována. Mimoto jde o dvě významná a často zmiňovaná regionální uskupení, která se navíc v posledních letech orientují na spolupráci právě s EU.⁸

Další otázkou pak bylo, jak nastavit celý výzkum z hlediska zkoumaných zemí. Asi nejrelevantnějším řešením by pochopitelně bylo prozkoumání médií ve všech dvanácti zúčastněných zemích. Takto postavený výzkum by však byl neúměrně náročný a hrozilo by konečné snížení aktuálnosti výsledků výzkumu. Proto bylo třeba vybrat jen určitý vzorek zemí. V konečné fázi úvah jsem pro další výzkum zvolila Argentinu a Kolumbii na základě několika atributů: Obě země jsou hispanofonní, obě jsou významnými regionálními hráči a obě jsou členy UNASUR. V neposlední řadě jsou pak srovnatelné v otázce počtu obyvatel (tedy přeneseně „velikosti“, hodnotíme-li podle populace). Tyto podobnosti poskytl předpoklad pro srovnání obou zemí. Důležitou roli hrálo i zmíněné rozhodnutí rozšířit výzkum UNASUR o další uskupení – Mercosur a CAN. Vzhledem k tomu, že žádná země není (a ani nemůže být) plným členem obou uskupení, se zdálo logické prozkoumat a porovnat mediální diskurz zástupců z obou bloků. I tuto úvahu zvolené země splňují, každá je totiž reprezentantem rozdílného integračního uskupení – Argentina je plnoprávným členem Mercosur, Kolumbie CAN. Dalším důvodem, který podpořil tuto volbu, byl politický systém a kontrastující profilace zahraniční politiky. Jinými slovy, obě země vykazují podobnost demografickou a svým způsobem i kulturní, liší se však zásadně v politické orientaci. Obě země jsou demokracie s prezidentským systémem, přesto každá stojí na opačném pólu politického spektra. Argentina pod vládou Néstora Kirchnera a posléze jeho manželky Cristiny Fernandez de Kirchner je označována za zemi s mírně levicovou orientací, zatímco Kolumbie se tradičně nachází na pravém pólu, čemuž nebylo jinak ani za vlády bývalého prezidenta Álvara Uribeho. Zajímavý je také postoj obou zemí ke Spojeným státům americkým jakožto důležitému hráči nejen v regionu, ale v mezinárodních vztazích obecně. Kolumbie vystupuje jako hlavní spojenec USA v regionu (například dojednané zřízení amerických základů na kolumbijském území, které vyvolalo ostrou reakci sousedů Kolumbie) a těží z pomoci USA v boji proti guerillám v rámci Plan Colombia. Argentina naopak společně s Brazílií reprezentují stát s rezervovaným postojem k této velmoci, což se projevilo například při vyjednávání Celoamerické zóny volného obchodu (FTAA), kde obě země hrály roli mírné opozice dohody a pro přijetí požadovaly její přehodnocení (viz Díaz Langou b. d.). Předností výběru obou zemí je tedy stabilita a konzistentnost v jejich politické orientaci. Shrňme-li, výběrem dostáváme porovnatelné země, z nichž každá zastupuje rozdílný integrační blok a jejichž orientace vnitřní i zahraniční politiky se ve zkoumaném období liší. Budou-li se tedy výsledky výzkumu u obou zemí podobat, bude pravděpodobně možné hovořit o určitých regionálních trendech.⁹

Dalším podstatným krokem bylo najít periodika s dostatečným archivem. Nakonec byly zvoleny *El Tiempo* v případě Kolumbie a *La Nación* v případě Argentiny.¹⁰ Obě tato periodika splňují kritérium vynikajících, přehledných online archivů, navíc obě patří k vyhledávaným deníkům ve svých zemích.

S tím také souvisí poslední krok – volba zkoumaného období. Jako začátek výzkumu jsem již předem zvolila 1. prosinec 2004, protože právě v tomto měsíci vzniklo CSN. Konec výzkumu jsem stanovila na 30. listopad 2010. Toto datum už nesymbolizuje žádnou konkrétní událost, ale vzhledem ke zvolenému začátku umožňuje uzavřít výzkum na celé roky. Získala jsem tak pro výzkum přesně šestileté období v co neaktuálnější formě.

Po definování těchto základních otázek jsem zvolila kombinaci klíčových slov (tedy kritérií prvního výběru) pro vyhledávání v archivu obou deníků. Klíčová slova jsem ponechala v jejich nejobecnější podobě, a sice „Evropská unie“ a postupně „UNASUR“, „Jihoamerické společenství“ a „Andské společenství“ pro *El Tiempo* a „Evropská unie“ a „UNASUR“, „Jihoamerické společenství“, respektive „Mercosur“ pro *La Nación*.¹¹ Při takto zvolených kritériích jsem získala 1614 článků, které jsem následně podrobila obsahové analýze. Pro lepší orientaci uvádím v tabulce č. 2 základní přehled obdržených počtů článků.

Tabulka č. 2 – Počet analyzovaných článků

	CSN	UNASUR	CAN/Mercosur	Celkem
<i>El Tiempo</i>	32	68	494	594
<i>La Nación</i>	36	60	924	1020
Celkem	68	128	1418	1614

Dalším krokem pak byla nutnost rozhodnout, jak budou vyhodnoceny výsledky, které by měly dát odpověď na položené otázky. První otázkou bylo, zda je v očích (latinskoamerických) médií EU vzorem pro Latinskou Ameriku, druhou, zda se přístup médií v obou zkoumaných zemích liší, anebo je možné ve zkoumané otázce vyvodit určité trendy mediálního diskurzu.

Na tomto místě se na okamžik vrátíme ke stati Rohrbachera a Jeníčkové, která nám poskytne základ pro následující kategorizaci získaných článků. Jak již bylo naznačeno, na základě konceptů pracujících s atraktivitou EU Rohrbacher a Jeníčková předložili dvě dimenze atraktivity EU. První z nich (dimenze témat) nám nyní poskytne potřebné kategorie pro další výzkum.¹² Připomeňme, že tato dimenze zahrnuje zejména transfer hodnot (například demokracie a ochrana lidských práv, ekologické otázky a další), socioekonomického modelu, institucionální architektury EU apod. mimo území EU. Na tomto základě a po předchozí analýze obsahu získaných článků jsem pro další výzkum zvolila následující kategorie:

- a) Hodnoty, na nichž je EU budována, především pak demokracie a lidská práva;
- b) Institucionalizace;
- c) EU jako model (vzor).

Tato třetí kategorie zní poněkud vágně, přesto považuji za nutné ji zařadit, protože obecná tvrzení, která srovnávají vlastní integraci s EU, případně volají po nutnosti inspirovat se EU, se v člancích vyskytují poměrně hojně, jak uvidíme dále, a podle mého názoru mají také svou vypovídací schopnost.

Analýza byla završena rozdělením všech 1614 článků do dvou skupin: první obsahuje články informativní, v nichž není zahrnuta žádná z vybraných kategorií. Takových článků byla (jak uvidíme níže) většina a uvedme, že informovaly nejčastěji o průběhu jednání mezi evropskou a latinskoamerickou stranou o asociačních dohodách, obchodních statistikách či dalších otázkách aktuálního dění. Druhá skupina obsahuje články, v nichž nacházíme srovnání mezi oběma regionálními bloky, případně věty naznačující inspiraci evropským socioekonomickým modelem či přání tento model více využít pro budoucí vývoj. Z logiky analýzy vyplývá, že první skupina článků je dále nezajímavá, a proto jsem s nimi dále nepracovala. Dalšímu, podrobnějšímu zkoumání jsem pak podrobila pouze druhou skupinu článků, jež byly pro potřeby této studie označeny jako *relevantní*. V posledním kroku pak byly relevantní články rozděleny do výše zmíněných tří kategorií a posloužily pro následné vyvození závěrů, které jsou popsány v následující kapitole.

Nakonec je třeba uvést, jakým způsobem budou závěry vyhodnocovány. Odpověď na první otázku – zda je EU latinskoamerickými médii viděna jako vzor pro vlastní integraci – můžeme zakotvit v samotné existenci článků naznačujících inspiraci EU (tedy článků relevantních) a případně jejich podílu na celkovém počtu článků. Odpověď na druhou otázku – zda a jak se liší náhled na otázku atraktivity EU pro Latinskou Ameriku v obou zkoumaných zemích – a případné vyvození trendu (pokud se bude přístup obou zemí shodovat) pak získáme porovnáním relevantních článků v jednotlivých kategoriích za obě zkoumaná periodika.

VÝSLEDKY VÝZKUMU

Připomeňme, že v prvním kroku výzkumu jsme získali 1614 článků ze dvou deníků ze dvou různých zemí, což už se jeví jako relativně solidní základna pro vyvození závěrů. Výsledky předkládaného výzkumu jsou poměrně překvapivé. Ze všech prozkoumaných článků totiž 92,4 % představovalo pouze články informativní, popisující aktuální události, avšak bez ambice srovnávat příslušná regionální uskupení s EU či jim přisoudit EU jako inspirující subjekt. Převážná většina těchto článků informovala o průběhu zdlouhavých jednání o strategickém partnerství s EU. Vzhledem k frekvenci výskytu takových článků lze vyvodit, že toto téma patří v očích latinskoamerických novinářů v oblasti zahraniční a obchodní politiky ke klíčovým. Dále byl v této skupině článků popisován převrat v Hondurasu z roku 2009 či spory mezi Argentinou a Uruguayí o papírnu na řece Uruguay, spory mezi Kolumbií a Venezuelou (respektive Ekvádorem) či konání summitů EU – Latinská Amerika a Karibik. Z výše vysvětlených důvodů však byly tyto články z dalšího zkoumání vyřazeny.

Z tohoto můžeme odvodit odpověď na první otázku. Určitá inspirace EU v latinskoamerickém mediálním diskurzu existuje, je však vzhledem k malému procentu relevantních článků (pouze 7,6 %) poměrně slabá. Ukazuje tak spíše na to, že existují určité oblasti, v nichž je vlastní integrace promyšlena také na základě vývoje EU, přesto se zdá, že daleko silněji by si Latinská Amerika přála najít vlastní cestu k integraci.

I přes fakt, že 7,6 % relevantních článků je velmi slabý výsledek, pokládám přinejmenším za zajímavé tyto články analyzovat, a to už kvůli srovnání diskurzu obou zemí a případnému nalezení společných témat a trendů. Uvědomuji si však, že nízké procento relevantních článků oslabuje váhu zjištěných výsledků.

Podíváme-li se ještě jednou na tabulku č. 2, kde jsou uvedeny základní počty jednotlivých článků, můžeme si povšimnout, že počet článků týkajících se CSN, respektive UNASUR je v obou denících srovnatelný (El Tiempo – 32 respektive 68; La Nación – 36 respektive 60), zatímco počet článků vztahujících se k „vlastním“ menším integračním blokům (Mercosur, CAN) je v případě argentinské *La Nación* (zkoumající Mercosur) v porovnání s kolumbijským *El Tiempo* (zkoumajícím CAN) dvojnásobný. Z toho tedy můžeme vyvodit první závěr. Zdá se, že zájem o Mercosur v souvislosti s EU je silnější než o CAN. V případě UNASUR se pak zdá, že média obou zemí nahlížejí na tuto otázku s podobnou frekvencí. Nyní si blíže popíšeme výsledky v rámci jednotlivých periodik odděleně.

1) El Tiempo (Kolumbie)

V případě kolumbijského předního deníku *El Tiempo* vyhovovalo v prvním kole zkoumání zadaným kritériím 594 článků. V tabulce č. 3 jsou shrnuty počty a proporce článků za zkoumané období v jednotlivých letech a pro jednotlivá uskupení.

Podíváme-li se na tabulku podrobněji, po vyvození prvního závěru nepřekvapí, že podíl relevantních článků jsou velmi nízké s výjimkou CSN v období jeho vzniku. Vznik CSN v prosinci 2004 byl poměrně často komentovanou událostí a ve většině případů právě v souvislosti s přirovnáváním nového bloku k EU. V následujících letech už se mediální zájem o nové uskupení v kombinaci se zmínkou o EU rapidně snižuje. Dlužno však podotknout, že tento zájem se „přelévá“ na toto uskupení po jeho modifikaci. Možnost přetvoření CSN v UNASUR byla poprvé navržena na vysoké úrovni na summitu o energetice konaném v roce 2007 na Isla Margarita. K této změně pak skutečně dochází v květnu 2008 podpisem Ustavující smlouvy UNASUR (*Tratado Constitutivo de la Unión de Naciones Suramericanas*). Navzdory častějšímu výskytu obou klíčových slov v případě UNASUR však nedostáváme uspokojivý podíl článků relevantních. Z tabulky můžeme vidět, že jde převážně o články informativního charakteru. Promyšlení fungování UNASUR jako obrazu EU podle tohoto zjištění postupem času spíše oslabuje.

Co se týká mediálního zájmu o již etablovaný integrační blok – Andské společenství národů (CAN), které tvoří jeden z pilířů CSN, respektive UNASUR –, je situace na první

Tabulka č. 3 – Rozložení článků – El Tiempo

Celkem: 594 článků	Prosinec 2004 – listopad 2005	Prosinec 2005 – listopad 2006	Prosinec 2006 – listopad 2007	Prosinec 2007 – listopad 2008	Prosinec 2008 – listopad 2009	Prosinec 2009 – listopad 2010	Celkem
CSN	11	8	5	6	1	1	32
Relevantní	10	1	2	0	0	0	13
%	91	12,5	40	–	–	–	40,6
UNASUR	0	0	2	21	23	24	68
Relevantní	–	–	2	0	2	0	4
%	–	–	100	–	8,7	–	5,9
CAN	60	42	113	168	60	51	494
Relevantní	6	1	6	5	5	6	29
%	10	2,4	5,3	3	8,3	11,8	5,9

pohled příznivější co do celkového počtu článků zmiňujících jak jmenovaný blok, tak EU. I v tomto případě je ale procento relevantních článků nízké. Shrňeme-li tedy tabulku č. 3, zjišťujeme, že z celkového počtu 594 článků je za celé zkoumané období pouze 46 relevantních, což představuje jen 7,74 %. Jasnou souvislost mezi latinskoamerickou a evropskou integrací nacházíme v optice kolumbijských médií pouze v případě vzniku CSN.

Rozdělení článků do těchto dvou – byť nepoměrných – skupin nyní umožňuje hlubší analýzu a následnou kategorizaci relevantních článků. Sumarizaci tohoto kroku přináší tabulka č. 4, relevantní články jsou rozděleny podle jednotlivých kategorií a integračních bloků, poslední řádek pak poskytuje součet pro každou kategorii.¹³

Tabulka č. 4 – Počet a rozložení relevantních článků – El Tiempo

46 článků	Demokracie a lidská práva	Institucionalizace	„EU jako model“
CSN	3	4	11
UNASUR	1	0	3
CAN	7	6	16
Celkem	11	10	30

Vrátíme-li se k faktu, že pouze 46 článků z 594 všech článků vykazuje námi požadovanou charakteristiku komparace obou regionálních iniciativ, bylo by možné potvrdit předběžný závěr, že inspirace či atraktivita EU není v andském subregionu vnímána příliš silně, a většina článků je tedy pouze informativních. Podívejme se však nyní na jednotlivé kategorie podrobněji.

Z tabulky č. 4 můžeme vidět, že nejsilněji zastoupenou kategorií je kategorie „*EU jako model*“ (30 článků). Pro to, aby byl článek do této kategorie zahrnut, stačila pouze obsažená zmínka o tom, že zkoumaná latinskoamerická integrace vykazuje podobnost s EU, směřuje k určitému aspektu modelu EU jako ke konečnému cíli nebo je EU dávana za fungující vzor na rozdíl od nefungujícího obrazu. Do této kategorie pak patří i články, v nichž jsou srovnávány důvody vzniku obou uskupení a možné implikace. Častým jevem je tak komentář, že EU vzniká v poválečné Evropě jako nutnost pro další rozvoj a překonání následků války, a je vyslovována naděje, že Latinská Amerika se nakonec vydá podobnou cestou, byť v jiných, ale často rovněž nelehkých podmínkách (El Tiempo 2004a).¹⁴ Další linkou je vyjadřování kritiky latinskoamerické integrace za nedostatečnou vůli integrovat se, přílišný nacionalismus a „nedospělost“ regionu (například El Tiempo 2006). Dále si *El Tiempo* všímá padesátého výročí úspěšné evropské integrace a srovnává s CAN, které má za čtyřicet let existence ve svém pokroku značné rezervy (například El Tiempo 2009a).

Pokud se týká jednotlivých integračních uskupení, jak už bylo řečeno, vysoký poměr relevantních článků vykazuje tato kategorie pro CSN, o němž se ve chvíli jeho vzniku psalo v tom smyslu, že má „*zrcadlit Evropskou unii*“ (El Tiempo 2004b, 2004e), i když některé články připouštějí, že je třeba rovněž brát v úvahu regionální specifika (El Tiempo 2004f). V případě UNASUR jakožto pokračovatele CSN pak nacházíme už pouze tři články tohoto typu, což je spíše zanedbatelné. Přesto z tohoto faktu můžeme také vyvodit určité závěry (viz dále). Co se pak týká CAN a popisované kategorie, dostáváme 16 článků, což představuje nejpočetnější skupinu z celého souboru. I v této skupině článků nacházíme podobné deklarace či možná přání, aby latinskoamerická integrace více používala jako zdroj inspirace EU (El Tiempo 2004d). Velmi zajímavým se pak jeví srovnání latinskoamerických zemí, které byly ve sporu (Kolumbie a Ekvádor) s Německem a Francií. Vztah obou evropských zemí je pak dáván za vzor s tím, že ačkoliv jsou obě země rozdílné, dokážou najít způsob demokratického a konstruktivního soužití (El Tiempo 2009b), stejně tak by to měli dokázat oba latinskoameričtí partneři. Jak uvidíme dále, Francie s Německem se stávají vděčným příměrem i v dalších komentářích. Klíčovou roli v integraci hodnou následování pak představují například i pro autora článku „*La integración Suramericana: Por qué no arranca!*“ (El Tiempo 2006).

Další je kategorie *hodnot*, jakými jsou demokracie a lidská práva. V této kategorii dostáváme celkově 11 článků. Ani tyto články nejsou často psány příliš explicitně, přesto nacházíme určité známky, z nichž lze odvodit, že EU je inspirujícím subjektem. Spíše tomu tak je v případě CSN (3 články) a CAN (7 článků), UNASUR zde má opět slabé zastoupení pouze jednoho článku. V nejobecnější rovině je zmiňována nutnost udržet demokratický systém a respekt ke svobodě a lidským právům (El Tiempo 2007, 2009c) nebo jsou demokracie, sociální koheze a boj proti drogám označeny za oblasti „*životní důležitosti*“ pro rozvoj regionální integrace (El Tiempo 2005a). V konkrétnější rovině je pak například zmiňován Protokol z Ushuaiy,¹⁵ známý jako demokratická klauzule nebo doložka Mercosur, který umožňuje zásah ostatních signatářů (například pozastavení členství) v případě, že některý signatářský stát porušuje demokratické zřízení a instituce (Vasconcelos 2001: 139–140). Tento protokol je rozebírán v souvislosti s vyjádřením záměru Kolumbie a Ekvádoru k tomuto protokolu přistoupit (El Tiempo 2004d). I přes kritiku imigrační směrnice přijaté v EU 2008, proti níž se latinskoamerické země ostře ohradily, je ale evropský integrační blok považován za strategického spojence právě v oblasti obrany lidských práv (El Tiempo 2008).

Poslední zvolenou kategorií je *institucionalizace*. Tato kategorie je sice početně nejméně zastoupená (celkově 10 článků), přesto je podle mého názoru velmi důležitá. Inspirace institucionální strukturou se totiž zdá být nejkonkrétnější oblastí. Navíc institucionální změny často probíhají poměrně pomalu a po jednotlivých krocích, což by naznačovalo důvod nízkého počtu článků v této kategorii za sledované období. O rozdělení článků se tentokrát ale dělí čistě jen CSN (4) a CAN (6), v případě UNASUR nenacházíme žádný odpovídající článek. V první řadě se podívejme na články týkající se CSN.

Už ve chvíli vzniku je pomýšleno na evropský model, který by měl napomoci konsolidovat budoucí trh, a budoucí implementaci například parlamentu, jednotné měny nebo společných cestovních pasů (El Tiempo 2004c, El Tiempo 2004e). V průběhu následujícího roku pak byla institucionální struktura konkretizována, což se pochopitelně odrazilo i v médiích, která komentují například zabudování principu tzv. *troiky*, známého z EU (El Tiempo 2005c). Dále se pak objevuje názor, že integrace by stejně jako ta evropská měla fungovat na principu supranacionality, který však v Latinské Americe prakticky neexistuje (El Tiempo 2007).

Ani CAN ovšem v této kategorii nezůstává pozadu. Podrobně deník *El Tiempo* sledoval vývoj okolo schvalování Lisabonské smlouvy, kterou často nazývá Evropskou ústavou (případně přeneseně Magnou Chartou).¹⁶ Ze stylu, jakým se o této smlouvě píše, lze vyčíst jednak značný zájem o tuto problematiku, jednak úvahy o tom, zda bude možné aplikovat podobné smlouvy v jihoamerickém prostoru (El Tiempo 2005b). Velká pozornost je také věnována volbám do andského parlamentu v březnu 2010, které se poprvé uskutečnily jako přímé. Analyzuje se i posílení této instituce v integračním procesu, která má integraci prohloubit „*stejně jako v EU*“. Zároveň články burcují (pasivní) veřejnost, aby k volbám přišla (například El Tiempo 2010a, El tiempo 2010b). Ani ne o půl roku později pak vyšel článek, který kritizuje členské státy CAN za neposkytnutí dostatečných pravomocí parlamentu a lpění na principu suverenity, která integraci brání. Tato otázka je opět porovnávána s fungováním institucí v rámci EU, přičemž si článek všímá i přetrvávajících problémů v Evropě ohledně Lisabonské smlouvy (El Tiempo 2010c).

Přestože tedy podíl relevantních článků není příliš vysoký, nacházíme v tomto souboru zajímavá témata a jasné náznaky, že vlastní integrace je promyšlena v souvislostech s tou evropskou. Obraťme nyní pozornost k druhému zkoumanému periodiku – argentinskému deníku *La Nación*.

2) La Nación (Argentina)

La Nación ve zkoumaném období vydala 1020 článků, které odpovídaly prvnímu stupni výběru, tj. obsahovaly spojení klíčových slov Evropská unie (*Unión Europea*) a postupně

Tabulka č. 5 – Rozložení článků – *La Nación*

Celkem: 1020 článků	Prosinec 2004 – listopad 2005	Prosinec 2005 – listopad 2006	Prosinec 2006 – listopad 2007	Prosinec 2007 – listopad 2008	Prosinec 2008 – listopad 2009	Prosinec 2009 – listopad 2010	Celkem
CSN	25	7	3	1	0	0	36
Relevantní	8	2	1	0	0	0	11
%	32	28,6	33	–	–	–	30,6
UNASUR	0	0	0	16	16	28	60
Relevantní	0	0	0	4	2	1	7
%	–	–	–	25	12,5	3,6	11,7
MERCOSUR	223	238	107	140	71	145	924
Relevantní	15	14	8	8	8	6	59
%	6,7	5,9	7,5	5,7	11,3	4,1	6,4

CSN, UNASUR a v tomto případě Mercosur. Po první analýze článků jsem dostala 77 článků, které byly označeny jako relevantní, což představuje 7,55 %. Tabulka č. 5 uvádí, stejně jako tomu bylo v případě *El Tiempo* v tabulce č. 3, shrnutí počtu a podílu relevantních článků v jednotlivých letech.

Z tabulky č. 5 můžeme vidět opět vyšší podíl relevantních článků v případě CSN. Rovněž list *La Nación* informoval o založení CSN v souvislostech EU jako modelu pro vznikající regionální uskupení. Počet relevantních článků týkajících se také CSN i UNASUR je porovnatelný v obou periodikách, jak ale můžeme vidět, podíl relevantních článků v případě *La Nación* je nižší. Zatímco deník *El Tiempo* v prvním roce výzkumu (a v tomto případě přesněji během prosince 2004) psal o CSN výhradně jako o latinskoamerickém obrazu EU, *La Nación* je ve stejném období zdrženlivější. Vydal 25 článků splňujících první stupeň kritérií, což je o polovinu více než *El Tiempo*, ale pouze osm pak splnilo podmínku ve druhém stupni výběru, a „kvalifikovalo se“ tak do skupiny relevantních (to odpovídá pouze třetině článků z tohoto období). I v případě UNASUR vidíme v rámci prvního roku její existence vyšší podíl relevantních článků, v dalších letech pak tento podíl klesá. Rovněž v rámci *La Nación* se zájem logicky přelévá z CSN na jeho „transformovanou variantu“ – UNASUR. Spíše klesající tendenci má také podíl relevantních článků týkajících se Mercosur. Celkově tento podíl dosahuje podobné hodnoty (7,55 %) jako v případě CAN v deníku *El Tiempo* (7,74 %).

Dále se pokusme zanalyzovat podrobněji obsah relevantních článků podle jednotlivých kategorií. Kvantitativně jsou tyto výsledky shrnuty v tabulce č. 6.

Tabulka č. 6 – Počet a rozložení relevantních článků – *La Nación*

77 článků	Demokracie a lidská práva	Institucionalizace	„EU jako model“
CSN	2	0	9
UNASUR	0	2	6
Mercosur	10	14	38
Celkem	12	16	53

Stejně jako v případě *El Tiempo* patří nejvíce relevantních článků vydaných v *La Nación* do kategorie „EU jako model“. V této kategorii jsou zastoupeny články týkající se všech tří uskupení a jsou také většinovou skupinou pro všechna tři uskupení. V případě CSN i UNASUR jsou to dokonce téměř všechny relevantní články. Rovněž *La Nación* komentuje vznik CSN v tom smyslu, že jeho zrcadlem má být EU (La Nación 2004b, 2004c, 2004d). Zároveň však toto periodikum nenechalo bez povšimnutí, že argentinskou delegaci na summitu v Cuzcu nevedl tehdejší argentinský prezident Néstor Kirchner. Padesátého výročí Římských smluv si všimá i *La Nación*, ale zároveň na otázku, zda lze evropský model kopírovat, uveřejňuje spíše negativní odpověď, přejatou od zástupce CEPAL (*Comisión Económica para América Latina*), a upozorňuje na regionální odlišnosti a diversitu (La Nación 2007e). V souvislosti s UNASUR jsou nejčastější prohlášení, která naznačují, že by toto uskupení mělo být analogií tomu, co představuje EU v Evropě (La Nación 2008b). V širších souvislostech fenoménu latinskoamerické integrace se jako velmi zajímavá jeví také poznámka, že UNASUR je po ALALC – Latinskoamerické asociaci volného obchodu – a ALADI – Latinskoamerické asociaci pro integraci – již třetím pokusem o celoregionální integraci (La Nación 2008e).

V podobném duchu pokračují i vyjádření o Mercosur: EU je zmiňována jako vzor pro Mercosur, případně je poukazováno na fakt, že stejně jako v EU jsou i v Mercosur sdruženy země různé velikosti a síly (La Nación 2005a, 2006g). Rovněž se hledá paralela v počátcích integrace, kdy v Evropě jimi bylo ESUO, v Jižním kuželu¹⁷ pak smlouvy o hydroelektrárnách (La Nación 2006h). Příklad k EU se objevuje i ve chvíli, kdy se Mercosur rozšiřuje o Venezuelu. Je konstatováno, že EU se také rozšiřuje postupně a například Velká Británie nebyla proti očekávání zakládající zemí (La Nación 2006c). V neposlední řadě je pak srovnávána úloha „osy Francie–Německo“ a úlohy Argentina–Brazílie v integračním procesu (La Nación 2008d, 2010).

Další zkoumanou kategorií je inspirace *hodnotami* EU. V této kategorii jsem získala 12 článků, z toho pouze dva v případě CSN a 10 pro Mercosur. Pozoruhodné pak je, že pro UNASUR nevyhovoval žádný článek.¹⁸ Co se týká této kategorie, získáváme v případě La Nación bohužel vyjádření spíše vágní povahy.

Můžeme zde ale najít určitou paralelu s tématy *El Tiempo*, a sice obecná vyjádření k tomu, že udržení demokracie je a mělo by být jednou z priorit v regionu a priorit regionální integrace (La Nación 2005e, 2006f), spolu s poukazem na to, že EU je nositelem takových hodnot (La Nación 2005c). Případně je rovněž zmiňován výše uvedený Protokol z Ushuaiy (La Nación 2005b, 2009c). Navíc jsou vyjadřovány určité obavy ze vstupu Venezuely (respektive z Chávezova režimu) do Mercosur, když bylo její členství po průtazích schváleno brazilským Senátem. V souvislosti s tím je dokonce vyjádřena úvaha o tom, že Španělsko za Francova režimu nesmělo být členem EU (La Nación 2009c).

Poslední kategorií je pak *institucionalizace*. I v tomto případě nacházíme v argentinském deníku zajímavé postřehy. Pokud jde o rozložení článků, dlužno podotknout, že články zastoupené v této kategorii se týkají převážně Mercosur. Z celkových 16 článků obsažených v této skupině se Mercosur týká 14, dva pak náleží UNASUR. Závěrem tedy může být, že s EU jakožto vzorem v oblasti institucionalizace počítají argentinská média spíše v případě Mercosur. Zároveň jsou ale otázky evropské institucionalizace pečlivě sledovány.

V článcích o UNASUR *La Nación* jednak zmiňuje cíle UNASUR, jimiž je dosažení stupně společného trhu nebo hospodářské unie, jakou je EU (La Nación 2008e), jednak potřebu následovat model EU až k zavedení společné měny (La Nación 2008c).

V případě Mercosur je škála témat rozmanitější. Jednou ze sledovaných linií je zřízení a fungování regionálního parlamentu nejprve v teoretické rovině (La Nación 2005d, 2007d) a od května 2007, kdy byla tato instituce opravdu zřízena, již na rovině konkrétnější (La Nación 2007b, 2007c). V případě inkorporace parlamentu Mercosur do institucionální struktury je pokaždé deklarováno, že Mercosur tak následuje vzor EU. Bez povšimnutí nezůstalo ani francouzské a holandské „ne Evropské ústavě“ (La Nación 2005c).¹⁹ Dalším tématem jsou pak konvergenční fondy, které by se měly stát součástí institucionální struktury Mercosur právě po vzoru EU (La Nación 2005f, 2006d, 2007a), tyto fondy by měly sloužit na pomoc Uruguayi a Paraguayi. V této kategorii se dále objevuje i téma supranacionality (La Nación 2007d, 2009b) či překonávání silného nacionalismu (La Nación 2006b) za účelem prohloubení integrace. Nalézt můžeme i zmínky o společných politikách či úvahy o zavedení společné měny (La Nación 2006e).

Ani v případě *La Nación* není podíl relevantních článků příliš vysoký, přesto i zde můžeme vysledovat, že téma integrace je zmiňováno v širších souvislostech, které zahrnují promyšlení možností aplikace určitých částí modelu EU. Už vzhledem k rozložení článků je také možné dovodit, že pro argentinská média je prioritou spíše integrace v rámci Mercosur (oproti UNASUR), o němž také často informují. Přesto ani v tomto případě nelze zcela jasně odpovědět na naši první otázku kvůli nízkému podílu relevantních článků.

SHRNUTÍ OBSAHU OBOU PERIODIK

Odpověď na naši první otázku jsme obdrželi poměrně záhy. Indikuje, že promýšlení vlastní integrace latinskoamerickými médii v souvislosti s evropským modelem sice existuje, je však proti očekávání o mnoho slabší, a to v obou zkoumaných médiích. I navzdory tomuto nepřiliš přesvědčivému výsledku a z něho vyplývajícím rizikům však považují za poměrně zajímavou odpověď na druhou otázku, zda se mediální diskurz v obou zemích liší. Tuto odpověď nám poskytuje hlubší analýza obsahu relevantních článků a jejich porovnání v obou médiích. Doposud jsme se však zabývali jednotlivými médii zvlášť, proto považují za vhodné shrnout tuto analýzu porovnáním relevantních článků publikovaných oběma deníky. Předaslali jsme, že případný výskyt stejných témat bude patrně znamenat trend v nahlížení na EU jakožto na inspiraci pro integraci vlastní.

Připomeňme, že pro první stupeň analýzy vyhovovalo celkem 1614 článků, z toho bylo 594 vydáno kolumbijským *El Tiempo* a 1020 argentinským *La Nación*. V případě Argentiny tedy pracujeme s téměř dvojnásobným počtem článků v porovnání s Kolumbií. Počty článků pro CSN, respektive UNASUR byly v obou periodikách srovnatelné. Z toho tedy vyplývá, že téma Mercosur je v *La Nación* citováno podstatně častěji než téma CAN v *El Tiempo*. Důvodem mohla být například vnitřní situace v Kolumbii a boj proti guerillám, které byly prioritou prezidenta Uribeho a které byly také v popředí zájmu médií. Pro téma integrace pak nezbylo tolik prostoru.

Podíl relevantních článků je pro obě média srovnatelný. V případě obou médií je nízký, přesto jsme identifikovali několik témat, kde EU figuruje při srovnání vlastní integrace či při zmínkách o cílech vlastní integrace. Jaká témata jsou v těchto souvislostech zmiňována, jsme ověřovali na zvolených třech kategoriích (demokratické hodnoty, institucionalizace a „EU jako model“). Co se týká zastoupení článků v jednotlivých kategoriích, v obou periodikách převažuje kategorie „EU jako model“, v níž se pouze vyjadřuje názor, že určité aspekty integrace jsou inspirovány EU nebo že by latinskoamerické integrační bloky měly čerpat inspiraci v některých aspektech modelu evropské integrace, dále se objevuje politování, že latinskoamerická integrace není tolik rozvinutá jako ta evropská, apod.

Pro náš výzkum je však důležité, že konkrétní témata se v obou periodikách podobají. Mezi taková témata patří komentáře ke vzniku CSN označující toto uskupení za latinskoamerický obraz EU, padesátileté výročí vývoje evropské integrace v souvislosti s konstatováním nedostatečného rozvoje integrace vlastní a nelehké historické souvislosti, kterým musela čelit EU v době svého vzniku, stejně jako integrující se latinskoamerické země, které i v současnosti musejí čelit přetrvávajícím problémům v regionu. Velmi zajímavé je také opakované hledání paralely mezi latinskoamerickými zeměmi a úlohou vybraných evropských zemí v integračním procesu (často je používána osa Francie a Německo). Z toho vyplývá, že latinskoamerická média si velmi dobře všimají pokroku EU, který srovnávají s chabým vývojem integrace vlastní, a naznačují potřebu větší vůle k integraci (kterou byly právě evropské země schopné prokázat) jakožto cesty k vytvoření fungujícího integračního bloku. Otázkou však je, nakolik je toto jen rétorický postoj a na kolik je touha po integraci myšlena „vážně“ a se všemi důsledky. V kategorii hodnot (demokracie) nacházíme shodně v obou periodikách nejčastěji obecná prohlášení, v nichž se latinskoamerický region hlásí k hodnotě demokracie a přetrváním demokratických institucí podmiňuje fungování a prohlubování integrace. EU je pak označena za pilíř demokracie, což je v souladu s teoretickými východiskem a což tak může být zpětným ověřením této premisy. Velmi zajímavým námětem v této oblasti, jehož jsme si mohli povšimnout, je demokratičnost režimů integrovaných zemí, zmiňovaná v souvislosti s frankistickým zřízením ve Španělsku.²⁰

Jako nejzajímavější se pak jeví třetí kategorie, zkoumající otázku institucionalizace. V této kategorii nacházíme v obou médiích jasná prohlášení o tom, že latinskoamerická

integrační uskupení zřizují některé instituce po vzoru EU, zejména pak regionální parlamenty. V obou periodikách je pak zmiňována možnost budoucího zavedení společné měny a probírán je nefungující princip supranacionality, který by však křehkou latinskoamerickou integraci patrně upevnil. Zdá se ale, že v případě *La Nación* je evropský institucionální model v souvislosti s jeho možnou implementací v rámci Mercosur promyšlen v širších souvislostech (například úvahy o konvergenčním fondu). Shrneme-li ale doposud řečené, v obou periodikách nacházíme myšlenku inspirace regionálních bloků modelem Evropské unie, a to v podobných oblastech, což signalizuje, že jisté trendy v této otázce s největší pravděpodobností existují.

* * *

Článek ve svém základu vychází z konceptu atraktivity jakožto jedné z dimenzí aktérství EU, které je zde chápáno v pojetí autorského kolektivu Petra Kratochvíla. Od něho také z velké části přejímá metodiku výzkumu. Pro sám koncept atraktivity EU posloužila jako teoretické východisko zejména stať Tomáše Rohrbachera a Martiny Jeníčkové, která také poskytla vodítko pro kategorizaci relevantních článků. Třetím východiskem pak byla existence srovnávání latinskoamerických integračních bloků s EU ve dvou rovinách: ve výrociích latinskoamerických politiků, kteří nejen že integrační bloky srovnávají, ale také EU někdy označují za konečný cíl či vzor integrace vlastní. Druhou rovinou je pak reflexe srovnávání latinskoamerických integračních bloků s EU v akademických kruzích. Na základě tohoto zjištění jsem si položila základní otázku, zda se stejné smýšlení objevuje i v latinskoamerických médiích, tedy zda latinskoamerická média vnímají EU jako inspiraci pro integraci vlastní. Za tímto účelem byla provedena analýza článků publikovaných argentinským deníkem *La Nación* a kolumbijským *El Tiempo*, důvody tohoto zjednodušení byly rozebrány výše. Druhou otázkou pak bylo, zda a jak se vyjadřování obou deníků na dané téma liší a jestli je možné definovat trendy týkající se této otázky. Na teoretické úrovni se pak objevuje otázka dopadu zjištěných výsledků na konceptualizaci aktérství, respektive atraktivity.

Odpověď na první otázku vyvozujeme z existence a podílu relevantních článků. Z výsledků výzkumu odvozují, že určitá inspirace EU v rámci latinskoamerického prostoru existuje a je také deklarována. Tato inspirace je však velmi slabá vzhledem k nízkému procentu relevantních článků a vzhledem k omezenému počtu témat ji můžeme označit pouze za částečnou.

Druhou otázkou pak bylo porovnání mediálního diskurzu obou zemí a případné odvození trendů týkajících se inspirativnosti evropské integrace pro Latinskou Ameriku.²¹ Při analýze obsahu jednotlivých relevantních článků jsme si mohli povšimnout převážně podobností ve vyjadřování obou deníků. Popisovaná témata jsou téměř totožná, a to naznačuje možnost zobecnění.

Jak jsme mohli vidět, oba deníky si uvědomují, že EU je důležitým hráčem mezinárodních vztahů, který navíc na poli integrace dosáhl značných úspěchů. Zároveň je EU vnímána jako významný nositel hodnot, jakými jsou mj. demokracie a demokratická zřízení, která je pro rozvoj integrace velmi důležitá. Stejně tak je v latinskoamerických médiích oceňováno to, jak Evropa dokázala využít nepříznivé poválečné situace právě pro začátek a další rozvoj integračního procesu. V těchto souvislostech se pak setkáváme s přáním či doporučením, aby se latinskoamerická integrace z evropského vývoje poučila (jde převážně o kategorii „EU jako model“, případně kategorii hodnot). Přesto, jak se zdá, od uvědomění všech těchto skutečností vede ještě dlouhá cesta k jejich využití v praxi. I přes určitou oblibu Evropské unie v latinskoamerickém prostoru je nutné při úvahách o možné „replikaci“ evropského modelu vzít v úvahu jeho specifika a pečlivě se zamyslet, které aspekty evropského modelu mohou fungovat a které jsou naopak problematické (například latinskoamerický nacionalismus se bude jen těžko slučovat

s principem supranacionality). Tento krok však zcela jasně musí učinit Latinská Amerika sama.

Co se týká jednotlivých kategorií, v obou médiích byla nejobsazenější skupinou kategorie „EU jako model“, která je ale také nejnávnější. Přesto i takové výroky považují za uvažování relevantní pro ověřování inspirativnosti modelu EU pro Latinskou Ameriku. Jak dále z výzkumu vyplývá, důležitou oblastí, která se jeví jako inspirující, je oblast institucionalizace. U obou zemí jsme si mohli povšimnout, že zejména u příležitosti implementace regionálních parlamentů do institucionální struktury Mercosur i CAN, byla EU vždy zmiňována jako vzor. Diskutován je dále například princip supranacionality, ale jak bylo poznamenáno výše, tato diskuse je zatím spíše deklaratorní. Latinskoamerická média přisuzují velmi důležitou roli Francii a Německu a jejich vzájemnému vztahu v evropském integračním procesu a hledají v této souvislosti paralelu pro vlastní realitu.

Porovnáme-li články v rámci jednotlivých bloků, zdá se, že inspirace evropským socioekonomickým modelem funguje spíše v případě již etablovaných bloků (jak Mercosur, tak CAN). O Mercosur je argentinským médiem v souvislosti s EU referováno podstatně více než tomu je v případě CAN. Také otázka institucionalizace je v případě Mercosur promyšlena komplexněji. Přesto se, jak již bylo řečeno, konkrétní témata v podstatě shodují. Také podíly relevantních článků jsou v obou periodikách srovnatelné.

Pokud jde o CSN, respektive UNASUR, byla četnost článků srovnatelná. V případě CSN byla inspirace EU deklarována hned v době jeho vzniku (ve větší míře v kolumbijském *El Tiempo*) a poté v souvislosti s některými institucionálními otázkami (jako je použití principu *troiky*, o němž psal deník *El Tiempo*). Zvýšený zájem o CSN a hlavně podíl relevantních článků těsně po jeho vzniku může být vysvětlen také krachujícím jednáním o FTAA (definitivní krach této dohody o volném obchodu přichází v roce 2005). Některé latinskoamerické státy se tak pod dojmem neúspěchu tohoto projektu snažily oslabit vliv USA v regionu nebo najít odpovídající alternativu (dlužno podotknout, že některé země se i přesto snaží dojednat tentokrát bilaterální dohodu o volném obchodu s USA). EU tak mohla lépe využít tohoto momentu a poskytnout regionu alternativu k „amerikanizaci“. To se však bohužel nestalo. S postupujícím časem (a možná i s aktuální ztrátou dechu UNASUR) se však zdá, že se promyšlení další integrace v intencích EU neděje. Dokonce ani přetvoření CSN na UNASUR, v čemž se zdála být jasná paralela s EU, není ve zkoumaných denících v této souvislosti příliš zmiňováno. Vysvětlením by mohla být snaha o posílení vlastní role v mezinárodních vztazích na úkor závislosti jak na USA, tak EU. Aktuálně se zdá, že otázka strategického partnerství spíše stagnuje a latinskoamerické regionální bloky, zejména pak Mercosur, se snaží o větší teritoriální diverzifikaci svých zájmů.²²

Tedy rovněž odpověď na druhou otázku nám nepřímou potvrzuje závěr o atraktivnosti socioekonomického modelu a hodnot EU v určitých vybraných oblastech.

Docházíme tedy k závěru, že se úvahy o inspiraci Evropskou unií objevují i v latinskoamerických médiích, avšak v menší míře, než jaká byla původní očekávání výzkumu. Podíl relevantních článků je velmi nízký, což oslabuje váhu dalších výsledků. Zároveň latinskoamerická média považují evropský model do jisté míry za relevantní pro srovnání pouze v určitých oblastech, zejména pak v otázce institucionalizace, případně obecných témat, která spadají do kategorie „EU jako model“, a některých hodnot, na nichž EU staví (demokracie). Tato relevantnost pak platí převážně pro etablované regionální bloky, jakými je Mercosur a CAN. Oblasti inspirace modelem EU jsou, jak můžeme vidět, sice omezené, ale vykazují zásadní podobnosti, a tak si lze dovolit ohledně latinskoamerického mediálního diskurzu určitá zobecnění.

Posledním úkolem je krátce zhodnotit vliv na konceptualizaci aktérství EU. I když studie neměla za svůj hlavní cíl teoretické závěry, může posloužit k doplnění sumarizace

konceptu atraktivitu o rovinu veřejnosti a médií a ověřit některé již vyvozené závěry. Další jednoznačné závěry o atraktivitě na základě právě předložených výsledků už však není možné odvodit.

- ¹ Stať se ve své první části pokouší shrnout teoretické přístupy, které s konceptem atraktivitu pracují, což pak poskytuje východiska pro identifikaci dvou základních dimenzí atraktivitu EU a vyvození některých možných důvodů, proč je EU atraktivní navenek.
- ² Příklady různých výroků latinskoamerických politiků zde uvádím pouze pro ilustraci. Domnívám se, že pro účel studie tato forma dostačuje a že podrobnější analýza není nutná, neboť není cílem výzkumu. Vycházím pouze z jednoduché premisy, že taková prohlášení existují.
- ³ Takovou separátně uzavřenou dohodu však pravidla Mercosur neumožňují.
- ⁴ To je v souladu rovněž s jedním ze závěrů Tomáše Rohrbachera a Martiny Jeníčkové. Jedním z důvodů atraktivitu EU (byť velmi pragmatickým) je fakt, že EU má externím subjektům mnoho co nabídnout, ať už jde o obchodní dohody, jinou spolupráci (například podporu Kolumbie v boji proti guerillám), či diplomatické uznání apod. (Rohrbacher – Jeníčková 2011).
- ⁵ Tato politika byla narušena uzavřením bilaterálních dohod s Kolumbií a Peru.
- ⁶ S doporučením použití kombinace kvalitativních a kvantitativních metod pro případ diskurzivní analýzy případně obsahové analýzy se můžeme setkat v různých metodologických státech (například Barton 2004; Tonkiss 2004 a další). Přes všechny případné námitky nekompatibility užívaných metod se však zdá, že jejich skloubení v Kratochvílově článku je vysoce funkční, což je také důvod inspirace metodologii tohoto výzkumného kolektivu.
- ⁷ Argentina, Bolívie, Brazílie, Ekvádor, Guyana, Chile, Kolumbie, Paraguay, Peru, Surinam, Uruguay, Venezuela.
- ⁸ Jde například o stále neuzavřené vyjednávání asociačních dohod (respektive strategického partnerství) s oběma bloky, případně o evropskou podporu regionu.
- ⁹ Vcelku oprávněná by se mohla zdát námitka nedostatečnosti výběru pouze dvou zemí z dvanácti zúčastněných. Přesto vzhledem k výše uvedenému zdůvodnění považuji svůj výběr za relevantní. Každé rozšíření výběru by narušilo otázku srovnatelnosti podle zvolených aspektů. Jistě by bylo zajímavé analyzovat média brazilská (jakožto média klíčového hráče regionu a hybné síly Mercosur), ale Brazílie neodpovídá jazykově a zároveň populačně značně převyšuje všechny jihoamerické země. Rovněž Venezuela není vhodným kandidátem už z prostého důvodu, že opustila CAN v roce 2006 (tedy uvnitř intervalu zkoumaného období) a vstoupila do Mercosur. Ani z ostatních zemí nelze vytvořit kompatibilní dvojici k už vybraným, a to zejména kvůli různé populační velikosti a různé politické orientaci. Jinak řečeno, abychom zachovali logiku výběru, potřebovali bychom v ideálním případě malou levicovou zemi z CAN a malou pravicovou zemi z Mercosur. Zde však nastává problém. I kdybychom v případě CAN přes všechny možné výhrady připustili zařazení Bolívie (i přesto, že je populačně dvakrát tak velká jako Paraguay i Uruguay), v případě Mercosur bychom vhodnou zemi nenašli vzhledem k mírně levicovému zaměření všech jeho členských zemí ve zkoumaném období.
- ¹⁰ Bohužel ani zamýšlené zařazení druhého periodika pro každou zemi nebylo v tomto případě možné, a to kvůli nedostatečnému online archivu kolumbijského deníku *El Espectador*.
- ¹¹ Pochopitelně ve španělských podobách názvů a akronymů.
- ¹² Druhou dimenzi (dimenzi úrovní) jsme použili již v úvodu, kdy byla zvolena úroveň regionální (resp. užíváme rovinu národní, na jejíž základě se pokusíme vyvodit závěry na regionální úrovni). Pro předkládaný výzkum jsou tak nepostradatelné obě dimenze atraktivitu podle Rohrbachera a Jeníčkové.
- ¹³ Některé články odkazovaly na dvě kategorie současně, proto celkový součet mírně překračuje hodnotu 46.
- ¹⁴ Citovány jsou příklady článků, kde se myšlenky objevují, nikoli naprosto všechny relevantní články.
- ¹⁵ Protokol byl podepsán v roce 1996 členskými státy Mercosur, postupně se k němu přidávají i země CAN.
- ¹⁶ Z těchto obrátů (byť ne zcela správných) lze vyvodit, jak Latinská Amerika tuto smlouvu vnímá a jaký jí přikládá význam.
- ¹⁷ El Cono Sur (Jižní kužel) je označení jižního cípu Jižní Ameriky a zemí, které se tam nacházejí. To jsou také členské země Mercosur, s výjimkou Chile, které je pouze přidružené.
- ¹⁸ Srovnej s pouze jedním článkem v případě kolumbijského *El Tiempo*.
- ¹⁹ Opět se setkáváme s označením, které přisuzuje tomuto důležitému evropskému dokumentu i *El Tiempo*.
- ²⁰ Ostatně je možné dát do souvislosti pád autoritativních režimů ve Španělsku a Portugalsku a pád nedemokratických režimů v Latinské Americe v osmdesátých letech minulého století. Latinskoamerické vojenské junty byly často inspirovány Francovým a Salazarovým režimem. S jejich pádem pak zaniká jeden z argumentů, kterým svou vládu ospravedlňovaly.
- ²¹ Poznamenejme v této souvislosti jeden závěr, který však s položenou otázkou zcela nesouvisí. Může však být vnímán v širších souvislostech důvodů atraktivitu EU, jak je vyvodili například Rohrbacher a Jeníčková. Vrátime-li se zcela na začátek výzkumu do bodu před rozdělením článků na relevantní a informativní, zjistíme z jejich obsahu, že značná část informativních článků se týkala vyjednávání strategického partnerství s EU. Toto téma je tedy pro latinskoamerická média jedním z nosných témat v souvislosti s EU. Dohody s EU

mohou latinskoamerickým zemím zcela jistě přinést řadu výhod, a tudíž je jejich vyjednávání médií podrobně sledováno.

- ²² CAN je pak v této otázce rozříšeno jednak po odchodu Venezuely, jednak po nedávném podpisu dohody o volném obchodu mezi EU a Kolumbií a Peru.

Literatura

- Barton, Ellen (2004): Linguistic Discourse Analysis: How the Language in Texts Works. In Bazerman, Charles – Prior, Paul A. (ed.): *What Writing Does and How It Does It: An Introduction to Analyzing Texts and Textual Practices*. Taylor & Francis, s. 57–82.
- Bernal-Meza, Raúl – Masera, Gustavo (2008): El retorno del regionalismo. Aspectos políticos y económicos en los procesos de integración internacional. In Andersson, Vibeke – Christensen, Steen Fryba (eds.): Proceedings from the Conference New Latin American Development Strategies in a Changing International Economic and Political Context. *Development Research Series, Occasional Papers*, No. 7, s. 99–117.
- Casola, Laura A. (2008): MERCOSUR: from the open regionalism of 1990's to a model of post liberal integration. In Andersson, Vibeke – Christensen, Steen Fryba (eds.): Proceedings from the Conference New Latin American Development Strategies in a Changing International Economic and Political Context. *Development Research Series, Occasional Papers*, No. 7, s. 143–152.
- Diaz Langou, Gala (bez data): La IV Cumbre de las Américas: posiciones frente al ALCA. Centro de Estudios Estratégicos de Relaciones Internacionales, 20. 1. 2008, <http://www.ceeri.org.ar/trabajos/D%C3%ADazLangou_IV%20Cumbre%20de%20las%20Am%C3%A9rica%20s%20las%20posiciones%20frente%20al%20ALCA.doc>.
- Emerson, Michael – Noutcheva, Gergana (2004): Europeanisation as a Gravity Model of Democratisation. Draft 28. 9. 2004 „Promoting Democracy and the Rule of Law: EU and US Strategies and Instruments“, prezentováno na konferenci Center for Democracy, Development and the Rule of Law, Stanford University, 4.–5. října 2004, <<http://www.heraldofeurope.co.uk/Issues/2/Politics%20-%20Economics/Europeanisation/Euro%20peanisation.pdf>>.
- Genna, Gaspare M. (2007): Trade Triangulation: The Stalemate of the FTAA and EU-Mercosur FTA Negotiations. Prezentováno na výročním zasedání International Studies Association 48th Annual Convention, Hilton Chicago, 28. 2. 2007, <http://www.allacademic.com/meta/p179473_index.html>.
- Hettne, Björn (2008): EU as a Global Actor: An Anatomy of Actorship. Prezentováno na EU in International Affairs Conference 2008, 25. dubna 2008.
- Jones, Christopher (2008): Seduce Me: Kagan, Power, the US and Europe. *International Politics*, Vol. 45, s. 266–275.
- Kratochvíl, Petr – Cibulková, Petra – Beník, Michal (2011): EU as a „Framing Actor“: Reflections on Media Debates about EU Foreign Policy. *Journal of Common Market Studies*, Vol. 49 No. 2, s. 391–412.
- Laborde, David – Ramos, Maria Priscila (2007): Will regionalism survive multilateralism? The EU-Mercosur example. *The 10th Annual Conference on Global Economic Analysis*, 7–9. 6. 2007 West Lafayette, <<https://www.gtap.agecon.purdue.edu/resources/download/5171.pdf>>.
- Larsen, Henrik (2002): The EU: A Global Military Actor? *Cooperation and Conflict*, Vol. 37, No. 3, s. 283–302.
- Lenz, Tobias (2006): Governance through Policy Transfer in the External Relations of the European Union; The Case of Mercosur. *Archive of European Integration*, University of Pittsburgh, <http://aei.pitt.edu/6130/1/gradconf06_lenz.pdf>.
- Levy Yeyati, Eduardo – Sturzenegger, Federico (2000): Is EMU a Blueprint for Mercosur? *Cuadernos de Economía-Latin American Journal of Economics*, Vol. 37, No. 110, s. 63–99.
- Malamud, Andrés (2001): Spillover in European and South American Integration. An Assessment. Prezentováno na XXIII Latin American Studies Association Congress (LASA 2001), Washington D.C., September 6–8.
- Malamud, Andrés (2004): Regional integration in Latin America: Comparative theories and institutions. *Sociologia. Problemas e Práticas*, No. 44, s. 135–154.
- Malamud, Andrés – Schmitter, Philippe C. (2006): La Experiencia De Integracion Europea Y El Potencial De Integracion Del Mercosur. *Desarrollo Económico*, Vol. 46, No. 181 (April–June 2006), s. 3–31.
- Malamud, Andrés (2008): The internal agenda of Mercosur: interdependence, leadership and institutionalization. *Instituto de Ciências Sociais da Universidade de Lisboa*, Lisabon, 18. 4. 2009, <<http://www.ics.ul.pt/rdonweb-docs/Andr%C3%A9s%20Malamud%20-%20Publica%C3%A7%C3%B5es%202008%20n%C2%BA5.pdf>>.
- Manners, Ian (2001): Normative Power Europe: The International Role of the EU. Prezentováno na European Union Studies Association (EUSA) Biennial Conference 2001 (7th), 31. května – 2. června, Madison, Wisconsin, <<http://aei.pitt.edu/7263/>>.
- Moravcsik, Andrew (2009): Europe: The quiet superpower. *French Politics*, Vol. 7 (Sep./Dec. 2009), s. 403–422.
- Rohrbacher, Tomáš – Jeničková, Martina (2011): Is the EU attractive? *Central European Journal of International & Security Studies*, Vol. 5, No. 2., s. 177–200.
- Sanahuja, José Antonio (2007): Regionalismo e integración en América Latina: balance y perspectivas. *Pensamiento Iberoamericano La nueva agenda de desarrollo de América Latina*, No. 0, s. 75–106.

- Smith, Michael (2009): Between „Soft Power“ and a Hard Place: European Union Foreign and Security Policy between the Islamic World and the United States. *International Politics*, Vol. 46, No. 5, s. 596–615.
- Telò, Mario (2001): Between Trade Regionalization and Deep Integration In: Telò, Mario (ed.): *European Union and New Regionalism. Regional actors and governance in a post-hegemonic era*. Ashgate. s. 71–96.
- Telò, Mario (2007): *Europe: A Civilian Power? European Union, Global Governance, World Order*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Tonkiss, Fran (2004): Analysing text and speech: content and discourse analysis. In Seale, Clive (ed.): *Researching Society and Culture*. 2nd edition, London: Sage Publications, s. 367–382.
- Vaillant, Marcel (2005): Mercosur: Southern Integration under Construction. *Internationale Politik und Gesellschaft*, No. 2, s. 52–71.
- Vasconcelos, Álvaro (2001): European Union and MERCOSUR In: Telò, Mario (ed.): *European Union and New Regionalism. Regional actors and governance in a post-hegemonic era*. Farnham: Ashgate, s. 135–152.

Prameny

- Clarín (2006a): Text: Kirchner: Si a Uruguay le conviene un acuerdo con EE.UU., que lo haga. *Clarín*, 29. 11. 2010, <<http://old.clarin.com/diario/2006/01/20/elpais/p-00601.htm>>.
- Clarín (2006b): Text: Es muy importante que Europa se comprometa más con el Mercosur. *Clarín*, 29. 11. 2010, <<http://old.clarin.com/diario/2006/02/19/elpais/p-02101.htm>>.
- Clarín (2007): Text: Lula y Duhalde quieren ayudar a los socios chicos del Mercosur. *Clarín*, 29. 11. 2010, <<http://old.clarin.com/diario/2007/01/24/elpais/p-01601.htm>>.
- Clarín (2008): Text: Lula quiere crear un Banco Central para América del Sur. *Clarín*, 29. 11. 2010, <<http://edant.clarin.com/diario/2008/05/27/elmundo/i-01680869.htm>>.
- Comunidad Andina (2004): Text: El futuro de la Comunidad Sudamericana. *Comunidad Andina*, 29. 11. 2010, <<http://www.comunidadandina.org/prensa/articulos/comercio27-12-04.htm>>.
- Comunidad Andina (2008): Ustavující smlouva UNASUR (Tratado Constitutivo de la Unión de Naciones Suramericanas). *Comunidad Andina*, 3. 6. 2008, <http://www.comunidadandina.org/unasur/tratado_constitutivo.htm>.
- El Tiempo (2004a): Text: El sueño de la Integración. *El Tiempo*, 13. 12. 2010, <<http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-1537442>>.
- El Tiempo (2004b): Text: La integración suramericana se consolidó. *El Tiempo*, 13. 12. 2010, <<http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-1562081>>.
- El Tiempo (2004c): Text: La patria es América. *El Tiempo*, 13. 12. 2010, <<http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-1553043>>.
- El Tiempo (2004d): Text: Piden más integración CAN-Mercosur. *El Tiempo*, 29. 12. 2010, <<http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-1549187>>.
- El Tiempo (2004e): Text: Suramérica le sigue los pasos a la Unión Europea. *El Tiempo*, 13. 12. 2010, <<http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-1529186>>.
- El Tiempo (2004f): Text: Unión Suramericana nace de dudas por disparidad económica de sus miembros. *El Tiempo*, 13. 12. 2010, <<http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-1542054>>.
- El Tiempo (2005a): Text: Con proyectos de infraestructura avanzarán en integración regional. *El Tiempo*, 3. 1. 2011, <<http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-1957944>>.
- El Tiempo (2005b): Text: Constitución Europea. *El Tiempo*, 3. 1. 2011, <<http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-1630729>>.
- El Tiempo (2005c): Text: Más sobre la CASA. *El Tiempo*, 14. 12. 2010 <<http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-1622260>>.
- El Tiempo (2006): Text: La integración Suramericana: Por qué no arranca! *El Tiempo*, 13. 12. 2010, <http://www.eltiempo.com/blogs/politica_internacional_-_colombia_latinoamerica_y_el_mundo/2006/12/La-integracin-Suramericana-Por.php>.
- El Tiempo (2007): Text: No podemos dejar morir la integración Suramericana. *El Tiempo*, 13. 12. 2010, <http://www.eltiempo.com/blogs/politica_internacional_-_colombia_latinoamerica_y_el_mundo/2007/02/No-podemos-dejar-morir-la-inte.php>.
- El Tiempo (2008): Text: Presidente de Bolivia dice que directiva retorno puede frenar negociaciones. *El Tiempo*, 8. 1. 2011, <<http://www.eltiempo.com/archivo/documento/CMS-4353291>>.
- El Tiempo (2009a): Text: 40 Años de la CAN: Una oportunidad perdida. *El Tiempo*, 9. 1. 2011, <http://www.eltiempo.com/blogs/politica_internacional_-_colombia_latinoamerica_y_el_mundo/2009/06/60-anos-de-la-can-una-oportuni.php>.
- El Tiempo (2009b): Text: Por una fecunda y no perturbadora vecindad. *El Tiempo*, 9. 1. 2011, <<http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-3528294>>.
- El Tiempo (2009c): Text: Propuesta sensata. *El Tiempo*, 9. 1. 2011, <<http://www.eltiempo.com/archivo/documento/CMS-6655527>>.
- El Tiempo (2010a): Text: Por qué votar por el Parlamento Andino? *El Tiempo*, 10. 1. 2011, <<http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-3826727>>.
- El Tiempo (2010b): Text: La elección del parlamento andino... Hacia dónde va nuestra integración? *El Tiempo*, 10. 1. 2011, <http://www.eltiempo.com/blogs/politica_internacional_-_colombia_latinoamerica_y_el_mundo/2010/02/la-eleccion-del-parlamento-and.php>.

- El Tiempo (2010c): Text: El Parlamento Andino no sirve porque sus miembros no quieren que sirva. *El Tiempo*, 10. 1. 2011, <http://www.eltiempo.com/blogs/politica_internacional_-_colombia_latinoamerica_y_el_mundo/2010/08/el-parlamento-andino-no-sirve.php>.
- La Nación (2004a): Text: Nuestro espejo será la Unión Europea. *La Nación*, 2. 12. 2010, <<http://www.lanacion.com.ar/660293-nuestro-espejo-sera-la-union-europea>>.
- La Nación (2004b): Text: La Argentina sigue con cautela la unidad regional. *La Nación*, 11. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/661857-la-argentina-sigue-con-cautela-la-unidad-regional>>.
- La Nación (2004c): Text: Se pone en marcha la unión continental. *La Nación*, 11. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/660292-se-pone-en-marcha-la-union-continental>>.
- La Nación (2004d): Text: Se puso en marcha en Cuzco la Comunidad Sudamericana. *La Nación*, 11. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/661374-se-puso-en-marcha-en-cuzco-la-comunidad-sudamericana>>.
- La Nación (2005a): Text: Brasil quiere consolidar el Mercosur. *La Nación*, 12. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/713480-brasil-quiere-consolidar-el-mercosur>>.
- La Nación (2005b): Text: Entusiasmo más el mensaje político. *La Nación*, 12. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/661429-entusiasmo-mas-el-mensaje-politico>>.
- La Nación (2005c): Text: Integrar o desintegrar. *La Nación*, 12. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/709900-integrar-o-desintegrar>>.
- La Nación (2005d): Text: Los desafiantes objetivos de Brasil. *La Nación*, 12. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/701544-los-desafiantes-objetivos-de-brasil>>.
- La Nación (2005e): Text: Los superpresidentes y la democracia en América latina. *La Nación*, 12. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/714408-los-superpresidentes-y-la-democracia-en-america-latina>>.
- La Nación (2005f): Text: Un fondo de ayuda a los más pobres. *La Nación*, 12. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/712459-un-fondo-de-ayuda-a-los-mas-pobres>>.
- La Nación (2006a): Text: Brasil no pretende ser el líder de la región. *La Nación*, 2. 12. 2010, <<http://www.lanacion.com.ar/811669-brasil-no-pretende-ser-el-lider-de-la-region>>.
- La Nación (2006b): Text: El chauvinismo contamina el Río de la Plata. *La Nación*, 13. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/801849-el-chauvinismo-contamina-el-rio-de-la-plata>>.
- La Nación (2006c): Text: El Mercosur, tras el ingreso de Venezuela. *La Nación*, 13. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/831122-el-mercosur-tras-el-ingreso-de-venezuela>>.
- La Nación (2006d): Text: Fondo para la integración. *La Nación*, 13. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/868110-fondo-para-la-integracion>>.
- La Nación (2006e): Text: Fuegos artificiales con un bloque debilitado. *La Nación*, 13. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/773760-fuegos-artificiales-con-un-bloque-debilitado>>.
- La Nación (2006f): Text: Chávez ahonda las diferencias en un Mercosur que no reacciona. *La Nación*, 13. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/800984-chavez-ahonda-las-diferencias-en-un-mercosur-que-no-reacciona>>.
- La Nación (2006g): Text: Mercosur, posible y necesario. *La Nación*, 13. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/820330-mercosur-posible-y-necesario>>.
- La Nación (2006h): Text: Reemplazar a Alberdi por D'Elía. *La Nación*, 13. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/785704-reemplazar-a-alberdi-por-delia>>.
- La Nación (2007a): Text: Dan más ayuda a los países chicos y ponen fecha para el gasoducto. *La Nación*, 15. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/876509-dan-mas-ayuda-a-los-paises-chicos-y-ponen-fecha-para-el-gasoducto>>.
- La Nación (2007b): Text: Debuta el Parlamento del Mercosur. *La Nación*, 15. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/906226-debuta-el-parlamento-del-mercosur>>.
- La Nación (2007c): Text: El Parlasur, una gran oportunidad. *La Nación*, 15. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/918645-el-parlasur-una-gran-oportunidad>>.
- La Nación (2007d): Text: La segunda era de Lula. *La Nación*, 15. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/873304-la-segunda-era-de-lula>>.
- La Nación (2007e): Text: Unión Europea: ¿modelo para América latina? *La Nación*, 15. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/894513-union-europea-modelo-para-america-latina>>.
- La Nación (2008a): Text: Debemos tomar como ejemplo a la Unión Europea. *La Nación*, 2. 12. 2010, <<http://www.lanacion.com.ar/995525-debemos-tomar-como-ejemplo-a-la-union-europea>>.
- La Nación (2008b): Text: Correa le dio a Kirchner un espacio para volver al ruedo. *La Nación*, 17. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/1039467-correa-le-dio-a-kirchner-un-espacio-para-volver-al-ruedo>>.
- La Nación (2008c): Text: Cumbres borrascosas. *La Nación*, 17. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/1080842-cumbres-borrascosas>>.
- La Nación (2008d): Text: El año de la crisis. *La Nación*, 17. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/1084871-el-ano-de-la-crisis>>.
- La Nación (2008e): Text: Una tercera oportunidad para la región. *La Nación*, 17. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/1019389-una-tercera-oportunidad-para-la-region>>.
- La Nación (2009a): Text: No puedo imaginar a Brasil y la Argentina separados. *La Nación*, 2. 12. 2010, <<http://www.lanacion.com.ar/1119713-no-puedo-imaginar-a-brasil-y-la-argentina-separados>>.
- La Nación (2009b): Text: MERCOSUR: Una región ganadera privilegiada. *La Nación*, 18. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/1140887-mercosur-una-region-ganadera-privilegiada>>.

- La Nación (2009c): Text: Un Mercosur con Venezuela. *La Nación*, 18. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/1215552-un-mercosur-con-venezuela>>.
- La Nación (2010): Text: Lula lega un Mercosur sin crisis terminal, pero un poco aislado. *La Nación*, 20. 1. 2011, <<http://www.lanacion.com.ar/1321943-lula-lega-un-mercosur-sin-crisis-terminal-pero-un-poco-aislado>>.

Poznámka

Děkuji oponentům za cenné připomínky k textu a doc. Petru Kratochvílovi za rady v průběhu zpracovávání článku.

Tato stať je výstupem z výzkumného projektu Interní grantové agentury VŠE pod názvem Evropská unie jako aktér v mezinárodních vztazích: Analýza čtyř typů aktérství, č. F2/6/2010 (interní číslo zakázky IG212040).